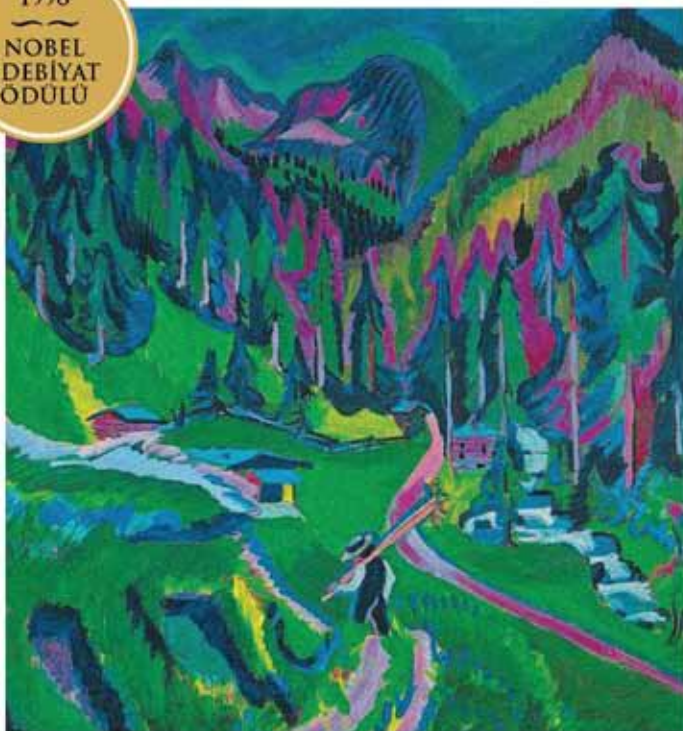

JOSÉ SARAMAGO

UMUT
TARLALARI

1998
NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

ROMAN

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU

3.
BASKI

JOSÉ SARAMAGO
UMUT
TARLALARI

Levantado do chão, José Saramago

© 1980, José Saramago & Editorial Caminho, S.A.

© 1999, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Dr. Ray-Güde Mertin Literarische Agentur (Bad Homburg, Almanya) ve Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1999

3. basım: Ocak 2013

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-510-998-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

JOSÉ SARAMAGO
UMUT
TARLALARI

ROMAN

1998 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Çeviri

Ayça Sabuncuoğlu

José Saramago'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Körlük, 1999

Ressamın Elkitabı, 2001

Ricardo Reis'in Öldüğü Yıl, 2003

Küçük Anılar, 2008

Görmek, 2008

JOSÉ SARAMAGO, 16 Ekim 1922'de doğdu. Henüz üç yaşındayken, ailesi Lizbon'a taşındı. 1947'de ilk romanı olan *Terra do Pecado*'yu (Günah Ülkesi) yazdı. On iki yıl boyunca bir yayınevinde yayın yönetmenliği ve *Seara Nova* dergisinde edebiyat eleştirmenliği yaptı. Saramago'nun tanınmasını sağlayan yapıtı, 1983'te yayımlanan *Baltasar ve Blimunda*'dır. *Ricardo Reis'in Öldüğü Yıl* 1984'te yayımlandı. Saramago'nun en ironik yapıtı sayılan *Lizbon Kuşatmasının Tarihi* (1988), tarih üzerine kurulu bir denemedir. 1995 yılına ait *Körlük* insan varoluşunun özü, Tanrı ve Şeytan hakkında bir romandır. 1997'de ise *Bütün İsimler* adlı romanı yayımlandı. Saramago'nun yapıtlarının arasında şiir kitapları, birçok deneme, oyun ve roman vardır. Saramago'nun edebiyat yaşamının asıl meyvesi, 1998'de aldığı Nobel Edebiyat Ödülü'dür. Saramago'nun ölmeden önce yazdığı son romanı *Kabil*, Türkçeye de çevrildi. Saramago 2010 yılında öldü.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çevirmenlik ve kitap editörlüğü yapıyor. Bazı çevirileri: *Satranç* (Stefan Zweig), *Dokuz Buçukta Bilardo* (Heinrich Böll), *Amerika* (Franz Kafka), *Üç Deniz Öyküsü* (Joseph Conrad), *Kardeşimin Gölgesinde* (Uwe Timm), *Dünyanın Ölçümü* (Daniel Kehlmann), *Birbirimiz Olmadan* (Martin Walser).

Öldürülen Germano Vidigal ve José Adelino dos
Santos'un anısına

Sosyo-ekonomicilere, ahlakçılara soruyorum; bir zengin yaratmak için sefalete, adaletsiz çalışmaya, ahlaki çöküşe, bağımlılığa, ürkütücü cehalete, tam yoksunluğa, ebedî mutsuzluğa mahkûm olan bireylerin sayısını hiç hesaplamışlar mı acaba.

ALMEIDA GARRET

Uçsuz bucaksız uzanır bu topraklar. Başka şeylerin yoksunluğunu çekse de, bu uçsuz bucaksızlık fazlasıyla vardır orada. Hiç sona ermeyen bir mucize olarak açıklanabilecek bir bolluk sunar insanoğluna; hiç kuşku yok ki bu topraklar insanoğlundan önce de vardı, ama bu uzun süreli varoluş yine de bu toprakları yoramadı. Belki de sürekli değişime uğradığı için, yılın kimi zamanlarında toprak yeşerir, bazen sararır, sonra yeniden kahverengi ya da siyaha bürünür. Yer yer kırmızıya da rastlanır; çamurun ya da damardan fışkıran kanın rengi. Bütün bunlar bir şey ekilip ekilmediğine göre değişir, insan eli değmeden, kendiliğinden yetişen ve ancak zamanı geldiğinde ölen bitkiler olup olmadığına bağlıdır. Buğday ise, daha içinde yaşam varken biçilir. İri gövdesi yüzünden öyle gözükmese bile, daha hayatının baharında olan mantar meşesi de paramparça edilir. Acı çığlıklar altında.

Bu topraklardan renkler de eksik değildir. Ama yalnızca renkler değildir görülen. Soğuşun öfkesini duyurduğu ya da sıcaktan havanın bile hissedilmediği günler olur; dünya asla kusursuz olmaz, öyle olursa, sonu gelmiş demektir. Dünya kokularla doludur, dünyanın bir parçası olan bu topraklar da öyle. Ormanda bir hayvan mı öldü, çok geçmeden çürümüş bir koku, ölümü haber

verir. Yaprak kıpırdamıyorsa, kimse bir şey fark etmez; yakınından geçerken bile. Geriye yalnızca, yağmurda yıkanmış ve güneşte ağarmış çıplak kemikler kalır; ölen küçük bir hayvansa, buna bile zaman kalmaz, ölü gömücüler, yani kurtlar ve böcekler başına üşüşüp mezarını hazırlarlar.

Göz alabildiğine uzanır bu topraklar; tepeler vardır, gökyüzünün bir cimri, bir cömert davrandığı küçük ırmaklar ve tıpkı bir elin ayası gibi dümdüz yayılan bir ova; gerçi ellerin çoğunda yazgının imzası vardır, kazma, tırpan ya da orakla biçimlenmişlerdir. Toprak. Tıpkı elin ayası gibi çizgiler ve yollarla doludur; kral yolları, daha sonra yapılan kentler arası yollar ya da basit köy yolları. Üç yol olmalı, çünkü şiişsel, büyülü ve kutsal bir sayıdır üç. İnsanın bütün yazgısı okunabilir bu çizgilerden, zamanı geriye saran bu çizgilerden; toprak parçasından ya da ormandan, çalılıktan ya da anızı sökülmemiş tarladan, duvarların ya da işlenmemiş arazinin yanından geçen çıplak ya da yırtık pırtık bir şeyler giymiş ayakların izlerinden. Göz alabildiğine uzayıp giden topraklar. Dünyaya yitik gelen insan, kendini bulamadan yaşamı boyunca yürüyebilir bu topraklarda. Zamanı geldiğinde, o kadar çok şey ona ölümü getirebilir ki. Adatavşanı ya da yabani kedi gibi güneşte çürüyüp gitmez, ama açlık, soğuk ya da sıcak, hiç kimsenin fark etmeyeceği bir yere fırlatıp atabilir onu; yardım istemek bir yana, farkına varacak kadar bile zaman tanımayan bir hastalığa tutulur belki de; işiştten geçmiş bile olsa, er geç bulunacaktır.

Savaşlar ya da çeşitli salgın hastalıklar yüzünden pek çok insan ölür, yine de yaşam her yerden fışırır. Kimileri bunun anlaşılmaz bir gizem olduğunu söyler, ama gerçek nedenler toprağın kendisindedir, yüksekteki tepelerden aşağıdaki ovaya kadar yayılan, göz alabildiğine uzanan arazidedir. Şu ya da bu arazi, önemli olan arala-

rındaki sınırdır; neyin sana, neyin bana ait olduğunu gösterir. Sınırlar, doğru ve uygun zamanda tapu siciline kaydedilir. Kuzeyi güneyden, güneşin doğuşunu batışından ayıran sınırlar; dünyanın başlangıcında, daha bu toprakların el değmemiş olduğu, yalnızca birkaç insan ve iri hayvanın yaşadığı ve hepsinin birbirinden aynı ölçüde çekindiği zamanlarda kararlaştırılmıştır sanki bu sınırlar. Gelecek sonsuza dek belirlenmiştir. Bir elin dallara ayrılmış çizgileri gibidir bugün toprak, güçlülerin kılıcının büyüklüğü, sertliği ve keskinliğine göre bölünmüş ve şu sırayla paylaştırılmıştır: Kral ve dük, dükten sonra asilzade, piskopos ve tarikat piri, daha sonra öz oğul ya da bir piç gelir, yasadışı evlilikten olan vâris de hesaba katılır, alnındaki leke silinir ve namuslu ilan edilir, sonra en genç kız çocuğun vaftiz babası ve son olarak cesur savaşçı vardır sırada; toprak böylece bölünür ve kimse kalkıp da, dostlarım, bu benim toprağım, alın onu, bana hizmet edecek ve size mutluluk getirecek insanlar yerleştirin, inançsızlardan ve yabancılardan koruyun, demez. En kutsal ve en olağanüstü saatlerin kitabı, krallık sarayına ve kiliselere giden kutsanmış servetlerin kitabı, saraylarda ve silahlarla donatılmış kulelerde bunun için dualar edilir, bir *moeda*'ya bir "Babamız" duası, on *moeda*'ya bir "Ave Maria" duası, yüz *moeda*'ya bir "Salve Regina", bir "Meryem'e Şükür" duası. Tabansız dolaplar, ambarlar, Hindistan'dan gelen yük gemileri kadar büyük samanlıklar, büyük fiçiler ve variller, sandıklar, Tanrım, bunların hepsi *côvados*'a, *varas*'a, *alqueires*'e, *almudes*'e, *moios*'a ve *canadas*'a¹ göre, geleneklere göre ölçülür.

Irmaklar akar, mevsimler değişir, dakik ve güvenilirdir bu değişim. Zamanın sonunun gelmezliği ve paranın

1. Eski Portekiz ölçü birimleri.

da ondan aşağı kalmayışı, insanları saymazsak, en büyük sürekliliktir, mevsimler gibi sürekli değişim içindedir. İnsanoğlu eskiden beri bir şeyler satar ve satın alır. Her yüzyılın kendine özgü parası vardır; *morabitino*, altın ve gümüş *marcos*'lar, *ris*'ler, *dobra*'lar, *cruzado*'lar, *dobro*'lar¹ ve yabancı ülkelerin florinleri. Her hanedanda, insanlar bu paralar karşılığında bir şeyler satar ve satın alırlar. Değiştokuş edilebilen, sevimsiz metal paralar, iek kokusu ya da işpirto gibi uçucudur; sanki kanatları varmış gibi oradan oraya uçar para, yerinde saymak ona göre değildir. Paranın olduğu yerde bir gökyüzü, bir sunak vardır, azizler adlarını değiştirir burada, olduğu gibi kalan tek şey arazidir.

Her şeyin kaynağıdır o, kocaman ve a ağızları do-yuran iri memeli bir annedir, en güçlü tarafından büyüklerin arasında paylaştırılmıştır. Öte yandan, büyüklerden biri hırsıyla en güçlünün sahip olduklarını ele geçirir; satın alarak ya da evlilik yoluyla, özenle soyarak ya da düpedüz cinayetle ya da toprağı bol olsun, atalarından kalan miras yoluyla. Buraya kadar gelmek yüzyıllar aldı, sonsuz dek böyle kalacağından kimin kuşkusuydu ki?

Ya şu öteki insanlar, küçük ve yitik olanlar, toprakla birlikte gelen ve tapu siciline kayıtlı olmayan bu insanlar kim, yalnızca l demirbaş mı, yoksa yaşayan ruhlar mı? Tanrı'nın bilgeliği, sevgili çocuklar, sonsuzdur: İşte toprak, ona hizmet etmek için byyn ve oğalın. Byyn ve beni çoğaltın, der arazi. Ama bunların hepsini açıklamanın başka bir yolu da var.

1. *Morabitino*: Eski İşpanyol para birimi (altın ve gümüş olarak basılmış); *dobra*: So Tom ve Principe Demokratik Cumhuriyeti'nin para birimi; *cruzado*: Eski bir Portekiz para birimi; *ris*: 1911'e kadar kullanılan Portekiz para birimi; *dobro*: İşpanyol altını.

Akşama doğru yağın yağmur onları şaşırttı, güneş sağ tarafta alçak tepelerin iki parmak üstündeydi, cadıların saçlarını tarama zamanıydı bu. Adam eşeği durdurdu ve sarp yamaçta hayvanın yükünü hafifletmek için yerdeki bir taşı ayağıyla yük arabasının kenarına kadar itti. Ne yağmurdu ama, Yaradan'ı göğün bütün suyunu boşaltacak kadar kızdıran neydi acaba. Bu mevsimde yeri olmayan bir yağmurdu bu. Normalde yol tozlu olurdu, kurumuş hayvan pisliklerini kimse almaya gelmezdi, çünkü bir sonraki yerleşim yeri çok uzaktı. Hiçbir oğlan, koluna sepetini takıp doğal gübrenin izini sürmek ve arada olgun meyveler gibi patlamış yuvarlak nesnelere parmaklarının ucuyla dikkatlice toplamak için bu kadar uzağa gitmeye cesaret edemezdi. Kalın toz tabakasının üstüne sessizce yağın yağmurun altındaki sararmış, sıcak toprak ansızın koyu renk yıldızlarla kaplandı, ta ki yağmur sağanağa çevirip her yeri kaplayana dek. Ama çocuğu yük arabasından, iki sandık arasındaki delik, çizgili saman şilteden almaya yetecek kadar zaman buldu kadın. Çocuğu göğsüne bastırdı, şalının ucuyla yüzünü yağmurdan korudu ve uyanmadığını söyledi. Bu ilk kaygıdan sonra, ikincisi geldi: Her şey ıslanacaktı. Adam yükseklerdeki bulutlara baktı, yüzünü buruşturdu ve

erkek bilgeliğiyle, yağmurun yakında dinedeğini, yalnızca bir sağanak olduğunu söyledi. Ama ne olur ne olmaz diye örtülerden birini ev eğyasının üzerine yaydı; tam da yağacak günü bulmuğutu, lanet olasıca.

Sert bir rüzgâr yağmuru savuruyordu. Adam eğeğin bğrne vurunca, hayvan kulaklarını hızla salladı ve arabanın okuna var gücüyle asıldı, adam da destek olmak için tekerleği itti. Böylece küçük tepeyi tırmadılar. ocuğu kollarında tağıyan kadın arkalarından geliyordu, kgn sakinliğinden hoğnut, gznn onun yüzünden ayırmadan, oğlum benim, diye mırıldanıyordu. Yolun solunda ve sağında çalılıklar uzanıyordu, yarı kurumuğu kökleriyle birkaç bodur meğe ağacı vardı, yitik, korunmasız ve rastlantıyla doğmuğu gibi. Yük arabasının tekerlekleri gacır gucur sesler çıkararak ıslak toprakla boğuğuyor, fazla çıkık bir tağa rastladığında havaya fırlıyor ve çatırdayarak yere iniyordu yeniden. rtnn altındaki mobilyalar da atırdıyordu. Adam eğeğin yanında sessizce yürüyor, sağ eli arabanın okunu tutuyordu. Böylece tepenin üstüne vardılar.

Saman rengi ovanın üzerinde güneyden onlara doğru iri ve yoğun bir bulut kütlesi yaklağıyordu, sanki yuvarlanıyor gibiydi. Yol sağa döndü, havanın ağındırdığı, ufalanmığu iğaretler arasında zar zor görülüyordu. Ta ağağda geniğ bir anayol vardı, bu çevrenin acınacak durumdaki bağlantı yolları için gsteriğli bir tanım. Solda, neredeyse tam ufuk çizgisinde, küçük bir köyün beyaz duvarları güneye doğru uzanıyordu. Demiğtik ya, ova uçsuz bucaksızdı, dümdüzdü, sanki yontulmuğu gibiydi. Tek tük meğe vardı, tek bağına ya da ikisi yan yana duruyordu, daha fazla değil. O küçük tepeden bakınca, bu toprakların sonsuz olduğuna inanmak g değildi. Orada, kurđuni bulut kalkanının altında, sarımtırak ığıkta köy görünüyordu, yukarıdan bakınca eriğilmez gibi görünen

hedef. São Cristóvão, dedi adam. Ve daha önce hiç bu kadar güneye inmemiş olan kadın, Monte Lavre'nin daha büyük olduğunu söyledi, öylesine yapılmış bir karşılaştırma gibiydi bu, ama belki de ev özlemi yüzünden söylenmişti.

Yamacın yarısına kadar inmişlerdi ki, yağmur yine başladı. Birkaç iri damla düştü önce, bu damlalar incecik su yolları oluşturarak akıp giderken, sağanak indirdi. Derken rüzgâr ovayı bıçak gibi kesti, sanki dev bir süpürgeyle süpürdü ve samanlarla tozları havaya savurdu. Yağmur ufuktan bu yana doğru daha da yaklaştı, göz açıp kapayana dek bölgeyi tül bir perde gibi örttü. Geniş bir bölgeyi etkileyen, sürekli bir yağmurdu bu, saatlerce dinmeyen, oluk oluk akan ve her şeyi kaplayan bir yağmur. Geldi mi gitmek bilmez. Ve toprak neredeyse sele kapılıp boğulduğunda, gökyüzü mü bizi sırısıklam ıslatıyor, yoksa toprak mı bizi emip içine çekiyor anlayamayız. Adam bir kez daha, lanet olasıca, dedi. İnsanoğlu, daha uygun bir yol öğrenmemişse, kendini böyle sakınleştirebilir. Görünürde sığınacak hiçbir yer yok, yağmur nasıl yağıyorsa, öyle korunmasız katlanmak zorunda insan ona. Yorgun eşeğin adımlarına göre hesaplayınca, köye neredeyse bir saatlik yol var, o zamana kadar hava karabilir. Evin eşyasını koruduğu pek de söylenemeyen örtü kayıyor, yağmuru iyice çekmiş, beyaz iplerden su damlıyor. Araziyi bir uçtan bir uca geçmek için nedenleri olan bu ailenin yoksul varı yoğu, sandıkların içindekiler, bu bez parçasına bağlı. Kadın gökyüzüne bakıyor, eski bir köy geleneği bu, havanın düzeliş düzelmeyeceğini anlamak için başlarımızın üzerinde açılan kitabı okumak. Ama havanın düzeleceği yoktu, siyah mürekkep gibiydi, akşamüstünden hayır gelmezdi artık. Yük arabası ilerlemeyi sürdürüyor, selde sallanan bir tekne gibi, her şey yere düşecek sanki; adam eşeği güdüyor,

bizi en kötüsünden koruyacak meşeye ulaşma telaşı bu. İşte vardılar meşeye, adam, yük arabası ve eşek, bir tek kadın eksik, çamurda bata çıka yaklaşıyor, koşamıyor, yoksa çocuk uyanır; dünya böyledir, kimileri anneyle çocuk kadar yakın olsalar da, birbirlerinin kaygılarını görmezler.

Meşenin altında adam sabırsızca kollarını açtı, bir çocuğu taşımanın ne demek olduğunu kesinlikle bilmediği belliydi; ipleri yeniden sıkılaştırsaydı bari, bu karmaşada düğümleri gevşemiş olmalıydı, mobilyalar da kaymıştı herhalde, zaten azıcık olan eşyamızın bir kırılması eksikti. Ağacın altında yağmur daha az yağıyor, ama yapraklardan iri damlalar düşüyor; bu dev gibi, budaklı dallar, bir portakal ağacının tepesi değil, deliklerle dolu bir çatı sanki, insan nereye kaçacağını bilemiyor; buyurun bakalım, çocuk ağlamaya başladı, acele etmeli, bluzun düğmelerini açıp memeyi vermeli, sütü neredeyse kesilmiş, ancak çocuğun ağzını oyalamaya yetecek kadar var. Ağlamanın başlamasıyla bitmesi bir oldu, yağmurun hışırtısı anneyle çocuğu huzurla sarmaladı; bu arada baba yük arabasının çevresinde dolaşüyor, düğümleri açıp ipleri yeniden düğümlüyordu, bunu yaparken ipleri iyice germek için dizini arabanın yanına dayıyordu, aynı anda eşek, kulaklarını hızla bir o yana bir bu yana sallıyor ve düşlere dalmış gibi yoldaki su birikintilerine ve derelere bakıyordu. Neredeyse başaracaktık, birden bu yağmur bastırdı, dedi adam; sessiz öfkenin sözcükleriydi bunlar, neşesiz ve tüm umudunu yitirmiş; yağmur dinmeyecek, anlatıcının sırf beni kızdırmak için kullandığı sözlerdi bunlar; söylemese de olurdu. Babaya dönelim, küçük nasıl, diye soruyor en sonunda. Yaklaşıp kumaşın kıvrımlarının altına bakıyor, kocanın özgürlüklerinden biri bu, ama kadın utanarak öyle çabuk örtündü ki, adam gerçekten oğlanı mı, yoksa çıplak memeleri mi görmek

istediğini kendi de bilemedi. Ama yarı karanlıkta, buruşuk çamaşırların kokulu sıcaklığında, güvenli sığınağındaki çocuğun masmavi gözlerinin ona nasıl baktığını fark etmişti; kumaşın arasından ona bakan o inanılmaz derecede parlak ışık, saydam ve güçlü, tümü koyu renk, kahverengi olan gözlerin arasında kendini bir kenara itilmiş gibi hissediyor sanki; nasıl bir aileye doğdum ben acaba?

Kalın bulut tabakası biraz dağılır gibi oldu, yağmurun ilk saldırısı geçmişti. Adam yola doğru ilerledi, havayı yokladı, gökyüzünün her yanına baktı ve yola devam etmeliyiz, gece olana kadar burada kalamayız, dedi karısına. Kadın da, gidelim haydi, diye karşılık verdi. Memesinin ucunu çocuğun ağzından çekti, çocuk boşuna emmeye çabaladı, ağlayacak gibi oldu, ama hayır, artık üstü örtülmüş memeye gömdü yüzünü ve iç geçirerek uykuya daldı. Sakin bir çocuktuk, iyi huyluydu ve annesi için sevinç kaynağıydı.

Şimdi yan yana yürüyorlardı, yağmur gibi suskun; o kadar ıslanmışlardı ki, korunaklı bir samanlık bile onları kendine çekemezdi, eve varsınlar yeterdi. Karanlık çöktü, gece çabuk gelmişti. Batıda son bir donuk ışık kalmıştı, sonunda kırmızıya döndü ve parlamasıyla sönmesi bir oldu, toprak karanlık bir çeşmeye benzedi, sessiz ve yankılı; gece bastırınca dünya ne kadar da büyük oluyor. Terleklerin çıkardığı inilteler geliyordu kulağa, güdülen hayvanın soluğu aniden açığa vurulmuş bir gizem gibi kesik kesikti; ve sırsıklam çamaşırların kaşındırması bile bir söyleşiyi, bir fısıldaşmayı, birbirini iyi tanıyanların bitmek bilmez konuşmasını andırıyordu. Kilometreler boyunca tek bir ışık görünmüyordu. Kadın haç çıkardı ve son hareketi çocuğun yüzüne doğru yaptı. Bu saatlerde bedeni savunmak ve ruhu korumak iyi olur, çünkü yollarda cinler belirir, döne döne geçip giderler ya da bir

taşın üstüne oturup yolcuyu beklerler; üç soru yöneltirler ona, yanıtı olmayan sorular, kimsin, nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun. Yük arabasının yanında ilerleyen adamın içinden şarkı söylemek geliyor, ama yapamıyor, gecenin onu korkutmadığını göstermek için tüm gücünü toplaması gerek. Anayola ulaştıklarında, çok kalmadı, diyor, dosdoğru gideceğiz, yol daha iyi olamazdı.

Önlerinde, ta uzaklarda, bulutlar parıldıyor, bu kadar alçakta duracakları kimin aklına gelirdi. Sonra ani bir sessizlik ve en sonunda boğuk bir gök gürültüsü. Bir bu eksikti. Azize Barbara, bizi koru, diye yalvardı kadın ve belki de uzun zamandır süren bir şeyin sonu olan fırtına, başka bir yöne döndü sanki, kim bilir, belki de yalvarıp yakarılan Azize Barbara, inancın daha az olduğu bir yere sürmüştü onu. Artık anayoldaydılar, yolun genişlemesinden anlaşılıyordu bu, öteki farklar ancak çok sabırla ve gün ışığında görülebilirdi; deliklere ve çamura bata çıka ilerliyorlardı ve hava o denli kararmıştı ki, ayaklarının nereye bastığını göremiyordu insan. Eşek, içgüdüüne kulak veriyor, yol kenarındaki hendek boyunca yürüyordu hep. Adamla kadın, çamuru yarararak izliyorlardı onu. Arada sırada, bir dönemece geldiklerinde, adam São Cristóvão'yu görebilmek için kör gibi öne doğru koştu-ruyordu. Karanlıkta ilk duvarlar beyaz beyaz göze çarptığı anda, yağmur birden dindi, öyle ani oldu ki bu, fark etmediler bile dindiğini. Yağmur gelir, yağmur gider. Sanki anayolun üzerini geniş bir çatı örtmüştü.

Kadının, evimiz nerede, diye sorması anlayışla karşılanmalı, bir çocuğa bakmakla yükümlü olan birinin huzursuz merakı bu, hatta mobilyaları da yerleştirmek istiyor, ancak ondan sonra yatağa girip bitkin organlarını dinlendirebilir. Köyün öteki yanında, diye yanıtıyor adam. Tüm kapılar kilitli, yalnızca birkaç yarıktan sızan donuk ışık, burada yaşayanlar olduğunu gösteriyor. Bah-

çelâlerden birinde bir köpek havladı. Alışılmış bir şey, birisi yoldan geçerken havlayan bir köpek hep vardır, belki ötekiler de ona kulak verip nöbetçinin sesine katılırlar, her köpek böylece görevini yerine getirir. Küçük bir pencere açıldı ve hemen kapandı. Ancak yağmur dindiğinde ve eve yaklaştıklarında, anayolda esen soğuk rüzgârı hissetti adam, küçük yan sokaklara süzülüyor, alçak çatılardan sarkan yaprakları sallıyordu. Rüzgâr geceye aydınlık getirdi. İri bulut dağıldı, gökyüzü yer yer parlamaya başladı. Artık yağmur yağmıyor, dedi kadın uyuyan çocuğa, dördü arasında iyi haberi bilmeyen bir tek çocuktuktu.

Bir alan, rüzgârda hışırdayan birkaç ağaç. Adam yük arabasını durdurup karısına döndü, burada bekle, dedi ve ağaçların altındaki aydınlık bir kapıya doğru yürüdü. Bir meyhane; içeride üç adam bir sırada oturuyor, başka biri de içkisini yudumlayarak barda dikiliyordu, bardağı baş ve işaretparmakları arasında tutuyordu, sanki bir heykeltıraşa poz verir gibiydi. Barın arkasındaki uzun boylu, bir deri bir kemik ihtiyar kapıya doğru baktı, arabalı adam içeriye girdi ve topluluğa iyi akşamlar diledi; ister kardeşlik, ister iş için olsun, herkesle dostluk kurmak isteyen, yeni gelen birinin selâmı böyle olur. Burada, São Cristóvão'da yaşamak istiyorum, adım Domingos Mau-Tempo,¹ kunduracıyım. Oturan adamlardan biri, kötü hava getirdiniz, diye takıldı ona, elinde bardak olan adam ise, içkisini bitirip dilini şapırdatarak başka kötülükler de getirmezsiz umarım, diye ekledi, ötekiler güldüler, çünkü gülünecek bir şeydi bu ve tam zamanında gelmişti. Bu sözler kötü anlamda söylenmemişti, São Cristóvão'da akşam oldu, tüm kapılar kapalı ve adı Mau-Tempo olan bir yabancı geliyor, bu fırsattan yararlanma-

1. (Port.) Kötü hava.

yan delidir; çok fazla yağmur yağdı. Domingos Mau-Tempo da kahkahalara katıldı, gerçi alınmıştı, ama belli etmedi. İhtiyar, çekmeceyi açıp büyük bir anahtar çıkardı, işte anahtarınız, dedi, gelmeyeceğinizden kaygılanıyordum; herkes Domingos Mau-Tempo'yu, yeni komşuyu süzüyordu, bir kunduracı her zaman bir şeyi düzeltir, São Cristóvão'da da bir kunduracıya gereksinim vardı. Domingos Mau-Tempo, Monte Lavre'den buraya uzun bir yoldan geldiklerini, üstelik yağmurun bastırıldığını anlattı; aslında burada yaşamının hesabını vermek zorunda değildi, ama dostça görünmeye çalışıyordu, herkese benden bir içki, dedi. Kendini sevdirmenin iyi ve akıllıca bir yolu bu. Oturanlar, bardaklarını doldurtmak için ayağa kalktılar, gerçek bir tören; hepsi acele etmeden, yavaş, dikkatle bardağına uzanıyordu, şarap içiliyor, öyle bir dikeyte yuvarlanan konyak değil. Siz de için meyhaneci, diye ısrar ediyor Domingos Mau-Tempo, sağlığınıza kiracı bey, diye karşılık veriyor ihtiyar; ev sahibi o, kentlerdeki toplumsal alışkanlıkları iyi bilir. Kibar sözler havada uçuşurken, kadın kapıya yaklaşıyor, içeri girmiyor, meyhanecilerin yeridir, Domingos, çocuk huzursuzlanıyor, ıslak eşyayı da boşaltmamız gerek, diyor yumuşak sesiyle.

Çok haklı, ama erkeklerin önünde karısı tarafından uyarılmak Domingos Mau-Tempo'ya göre değil, hakkında ne düşünürler sonra; salonun öbür ucuna doğru yürürken, bunu bir daha yaparsan, gününü görürsün, diye kızıyor. Kadın karşılık vermedi, çocuğu sakinleştirmeye çalışıyordu. Yük arabası ağır ağır, paldır küldür ilerledi. Eşek soğuktan uyuşmuştu. Sokaklardan birine saptılar, evler ve bahçeler birbirinden ayırıyordu burada, en sonunda basık bir kulübenin önünde durdular. Burası mı, diye sordu kadın, kocası da, evet, dedi.

Domingos Mau-Tempo, büyük anahtarla kapıyı

açtı. İçeri girerken başlarını eğmeleri gerekti, yüksek kapıları olan bir saray değildi bu. Evin pencereleri yoktu. Solda, yerde ocak duruyordu. Domingos Mau-Tempo ateş yaktı, bir avuç samanı tutuşturdu ve kadının yeni evi inceleyebilmesi için titrek alevi çevreye tuttu. Ocağın köşesinde çalı çırpı duruyordu. Yeteri kadar vardı. Birkaç dakika içinde kadın çocuğu bir köşeye yatırmıştı bile, talaş ve küçük odun parçalarını karıştırdı, alevler yükseldi ve kireç kaplı duvarı aydınlattı. Böylece eve yerleşmiş oldular.

Domingos Mau-Tempo, eşle birlikte yük arabasını bahçe kapısından geçirdi, mobilyaları boşaltıp eve taşımaya başladı, ama kadın da el atmadan yerleştirmede onları. Saman şiltenin bir yanı iyice ıslanmıştı. Çamaşır sandığına su sızmış, mutfak masasının bir bacağı kırılmıştı. Yine de ateşin üstünde bir tencere kaynıyordu, içinde birkaç lahana yaprağı ve azıcık pirinç tanesi, çocuk yine memeye kavuştu ve saman şiltenin kuru yanında uykuya daldı. Domingos Mau-Tempo, acil ihtiyacını gidermek için bahçeye çıktı. Sara da Conceição, Domingos Mau-Tempo'nun karısı ve João'nun annesi, evi bekledi, ateşi gözledi; yanlış anlaşılmuş bir haberin düzeltilmesini bekler gibiydi. Karnına bir kez daha sancı girdi. Kocasını geri döndüğünde, hiçbir şey söylemedi ona. Düşünmeleri gereken başka şeyler vardı.

*Portekizli büyük romancı
José Saramago, benzersiz
edebî eserlerini yanı sıra aydın
sorumluluğunu taşıyan
politik kişiliğiyle de
unutulmazlar arasındadır.*

Portekiz'in güneyindeki Alentejo eyaleti, verimli toprakların göz alabileceğine uzandığı bir bölgedir. Bir yanda büyük çiftlik sahipleri, öte yanda yoksul tarım işçileri yaşar buralarda. José Saramago *Umut Tarlaları*'nda, Alentejo eyaletinde yaşayan ve hayatta kalma savaşı veren bir ailenin öyküsünü yirminci yüzyılın başından alarak 1974 Devrimi'nin öncesine kadar getirir. Yoksul halkın sömürücü güçlere ilk başkaldırısından, Portekiz'deki ilk örgütlü greve giden süreç içinde, tutuklanmaları, kovuşturmaları, zulüm ve işkenceleri, ama ille de yoksulluk ve haksızlıkları anlatır. Nobel ödüllü Portekizli yazar Saramago tarihi sıradan insanların beklentileri ve umutları ışığında sorgular ve yepyeni bir açıdan bakar yaşananlara. *Umut Tarlaları*, alaycı ve Barok üslubuyla, zengin diliyle özgün ve unutulmayacak bir yapıt.

Buğday olgunlaştı, ama biçilmedi. Hasat engelleniyor, erkekler iş sorunca, iş yok, deniyor. Ne demek oluyor bu, özgürlük buymuş demek, Afrika'da savaş bitmek üzere, burada arazide devam ediyor. Değişimler ve umutlardan o denli çok söz edilmişti ki, askerler kız-larlarını terk etmişti, topları okaliptüs dalları ve kan kırmızısı karanfllerle süslemişlerdi, korkmayın, kızıl deyin senhora, artık buna izin var, radyo ve televizyonda sürekli demokrasiden ve öteki haklardan söz ediliyor, ama ben iş istiyorum ve bulamıyorum, bunun ne biçim bir devrim olduğunu bana kim açıklayabilir.

Kapak resmi: ERNST LUDWIG KIRCHNER

ISBN 978-975-510-998-5

9 789755 109985